



VAIKŲ EMOCIJOS

TEKSTO AUTORĖ CHIARA PIRODDI

MONTESORI
LABORATORIJA





VAIKŲ EMOCIJOS

Iš anglų kalbos vertė Indrė Jočienė



Vilnius
2021

TURINYS

ĮŽANGA	4
MARIA MONTESSORI IR NAUJOJI PEDAGOGIKA	11
MONTESSORI METODO PRINCIPAI	14
VAIKO ŽVILGSNIS	26
EMOCIJŲ MOKYMO REIKŠMĖ	30
EMOCIJOS IR SOCIALINIAI RYŠIAI	32
VARTOTOJŲ EMOCINIS VADOVAS	35
PAPILDOMA MEDŽIAGA: EMOCIJOS	44
EMOCIJŲ PAŽINIMAS	46
EMOCINIŲ IŠRAIŠKŲ ATKARTOJIMAS MODELINU	50
EMOCIJŲ SAUSAINIAI	54
„EMOCINIAI“ KIAUŠINIAI	58
EMOCINĖS IŠRAIŠKOS SU VAISIAIS IR DARŽOVĖMIS	60
EMOCIJŲ AKMENĖLIAI	65
VEIDU IR KŪNU REIŠKIAMOS EMOCIJOS	68



EMOCIJŲ VALDYMAS	71
RAMYBĖS STIKLAINIS	74
SUGRIAUK IR ATSTATYK	76
NUPŪSK PYKTĮ	81
MINKYK PYKTĮ	84
GĖDOS KAUKĖS	88
SAUGUMO ANTKLODĖ	92
PASIGAMINK DŽIAUGSMO LENTĄ	96
PASIGAMINK RAMYBĖS LENTĄ	98
SUKURK PASIBJAURĖJIMO ŠLYKŠTUKĄ	100
SUTRYPK LIŪDESI	102
STRESO KAMUOLIUKAI: PALEISK PYKTĮ SU MAŽAIS BALIONĖLIAIS	106
EMOCINIŲ STRATEGIJŲ KUBAI	108
LĖLĖS – EMOCIJŲ DRAUGĖS	110
EMOCIJŲ KREPŠIAI	114
MANDALŲ SPALVINIMAS	118
 PRIEMONĖS	 120



ĮŽANGA

Maria Montessori tikėjo, kad emocinis ugdymas yra glaudžiai susijęs su bendravimu: emocijos išreiškiamos būtent santykių kontekste.

Todėl suaugusysis tampa vaiko vadovu ir pavyzdžiu, kuriuo jis gali sekti žengdamas į jaudinantį emocijų kalbos pažinimo pasaulį. Kaip tai pasiekti netampant savo pačių emocinių svyravimų įkaitais?

Ši knyga tiesia pagalbos ranką tėvams, atliekantiems subtilų emocinio ugdymo darbą.

Joje pateikiami įvairiapusiški vaikui skirti užsiėmimai ir žaidimai, taip pat paruoštos medžiagos, kurias pasitelkus vaikas mokosi įvardyti, atpažinti, išreikšti ir valdyti emocijas. Vadovaudamasi Montessori metodu, knyga kalba tiesiogiai suaugusiajam, kviesdama jį apmąstyti ir atpažinti savo emocijas bendraujant su vaiku, suteikdama jam įgūdžių skaityti ir reaguoti į vaiko emocines išraiškas.

Mokėdami emocijų kalbą, vaikai taps savimi pasitikinčiais, pagarbiais ir tolerantiškais suaugusiais.

Knygoje pateikiama į dvi kategorijas suskirstyta medžiaga. Pirmame skyriuje pateikiami užsiėmimai, supažindinantys vaiką su emocijų kalba, padedantys suprasti kiekvieną veidu ir kūnu reiškiamą emociją. Antras skyrius skirtas veidu ir kūnu reiškiamoms emocijoms, jame siūlomos emocijų valdymo strategijos. Užsiėmimų metu reikia naudoti ir derinti skirtingas priemones, tokias kaip vaisiai, akmenėliai, modelinas, miltai ir popierius – tai lavina vaiko motorinius įgūdžius ir jo pojūčius. Montesorinėje filosofijoje rankos yra pagrindinis pasaulio ir savęs pačių pažinimo įrankis.





MARIA MONTESSORI IR NAUJOJI PEDAGOGIKA



Maria Montessori buvo nepaprastai protinga, jautri ir ryžtinga moteris, nuoširdžiai troškusi reikšmingai prisidėti gerinant žmonių santykius. Nuostabi neuropsichiatrė, pedagogė, antropologė ir filosofė Montessori įžiebė šviesą tamsiame aklagatvyje, kuriame XIX a. pab. atsidūrė daugybė filosofinių teorijų. Ji buvo kultūrinės revoliucijos pradininkė pedagogikos srityje, sugebėjusi iš esmės pakeisti tradicinę vaikų ugdymo sampratą tiek namuose, tiek mokykloje.

Maria Montessori gimė 1870 m. rugpjūčio 31 d. Kjaravalėje, Ankonos provincijoje, vidurinės klasės katalikų šeimoje. Vaikystę ir paauglystę praleido tarp Florencijos ir Romos, kur baigė medicinos mokslo studijas, ir buvo viena pirmųjų moterų, įgijusių medicinos mokslų daktarės laipsnį universitete.

Dalyvaudama konferencijose, ji dėstė savo teorijas apie psichikos negalią turinčių vaikų ugdymą, o 1906 m. gavo galimybę praktiškai pritaikyti savo teorijas atidariusi *Casa dei bambini* („Vaikų namai“) – vaikų darželį, skirtą darbininkų klasės šeimoms, gyvenančioms daugiabučiuose namuose Romoje, o vėliau ir Milane.

1898 m. kovo 31 d. pagimdė sūnų Mario, kurio susilaukė užmezgusi slaptus santykius su kolega dr. Giuseppe Montesano (tuo metu mokslo pasaulyje

tai buvo nepriimtina). Kūdikį jai teko gimdyti paslapčia ir skubiai atiduoti jį įvaikinti. Globos teises ji atgavo tik 1913 metais.

Casa dei bambini įkvėpė jos pirmąjį ir svarbiausią darbą: mokslinės pedagogikos metodą, taikomą vaikams ugdyti *Casa dei bambini*.

Pasaulinio ir neblėstančio pasisekimo sulaukusioje knygoje pirmą kartą aprašomos pažangios idėjos ir revoliuciniai metodai: sensorinis ugdymas struktūrinėmis priemonėmis, vaiko laisvės skatinimas, pagarbos vaikui idėja ir prieštaravimas vaiko ugdymo bausmėmis ir atlygiu metodui. Priešingai nei tradiciniai metodai, rėmęsi skaitymu ir mokymusi iš atminties, Montessori metodas skatina vaikus mokytis pasitelkiant konkrečius įrankius ir tokiu būdu pasiekti daug geresnių rezultatų.

Knyga sulaukė milžiniško pripažinimo ir jos pagrindu buvo įkurtos naujos montesorinė teoriją taikančios mokyklos bei pirmieji lopšeliai-darželiai vaikams iki trejų metų.

Viso pasaulio pedagogai išreiškė susidomėjimą Montessori filosofija, jos knygos buvo išleistos penkiasdešimt aštuoniose šalyse ir išverstos į trisdešimt šešias kalbas.

MARIA MONTESSORI BUVO APSIŠVIETUSI ĮVAIRIAPUSIŠKA MOKSLININKĖ, AKTYVIAI DALYVAVUSI SOCIALINIŲ PROBLEMŲ SPRENDIMO PROCESUOSE. JI SUKĖLĖ PERVERSMĄ PEDAGOGIKOS PASAULYJE, PRIVERTUSI IŠ NAUJO PAŽVELGTI Į VAIKUS IR JŲ ĮGIMTUS SUGEBĖJIMUS.

MONTESSORI METODO PRINCIPAI



Maria Montessori pelnė neginčijamą įvertinimą už naujos mokslinės pedagogikos sukūrimą, pagrįstą empiriniais tyrimais, tiesioginiu surinktų duomenų stebėjimu ir objektyviu savo teorijų patvirtinimu. Gimusi epochoje, kurioje žmogaus instinktai buvo užgniaužiami siekiant kontroliuoti veiksmus ir keitinimus, Montessori pasižymėjo instinktyviu noru maištauti prieš totalitarines idėjas ir suteikti balsą bei kvėpavimą tikrai žmogaus prigimčiai.

Nuolat ir kantriai stebėdama vaikų ir suaugusiųjų bendravimą, pamatė klaidas, visuomet paskatinančias blogą vaiko elgesį. Mokyklos buvo kuriamos ne vaikams, o suaugusiesiems: aplinka, baldai, priemonės ir mokymo metodai sukurti pagal suaugusiųjų požiūrį, prie kurio vaikas turėjo prisitaikyti ir jam paklusti. Mokytojai „slopino vaiko kūrybinį spon-taniškumą“, užgniauždami jo valią ir formuodami ją pagal visuomenės standartus, sukeldami akivaizdžias neigiamas pasekmes elgesio, emociniame ir kognityviniame lygmenyje. Montessori drąsiai pasipriešino visuomenės normoms ir stebėjo vaiką jo natūraliame būvyje. „Švietimas turi skatinti įgimtų psichologinių žmogaus įgūdžių vystymąsi“, – tikėjo ji.

Tai buvo ne tik mokymo metodas, bet ir tikras holistinis ugdymo modelis, apimantis visą vaiko vystymąsi.

Pasak jos, vaiko ugdymas prasideda nuo pat gimimo. Mažasis tyrinėtojas pradeda savo gyvenimo *kelionę* jau turėdamas visus jam prireiksiančius įgūdžius.

Naujagimis yra pajėgi nepriklausoma būtybė, kuriai nereikia jį kuriančio ar „formuojančio“ skulptoriaus. Vaikui reikia palydovo saugioje aplinkoje, kuris suteiktų jam erdvę ir pasitikėjimą, reikalingą vaiko natūraliems įgūdžiams vystytis. Maži vaikai prašo „pagalbos atlikti veiksmus savarankiškai“, todėl juos reikia apsupti pasitikėjimu ir optimizmu praturtinta aplinka, tikėti jų potencialu ir įdiegti kantrybės jausmą, kuris padės pasiekti savo potencialą.

Vaikas turi *imlų protą*, o tai reiškia, kad gali greitai įsisavinti pamokas iš savo tiesioginių išgyvenimų ir paversti jas elgesio bei veiksmų modeliais. Norint išmokyti vaiką objektų ir kitų pasaulio elementų veikimo principų, nebūtina ilgai ir sudėtingai aiškinti. Dar mažiau prasminga saugoti vaiką nuo išgyvenimų,





EMOCIJŲ SAUSAINIAI



PRIEMONĖS

2½ PUODELIO (300 G) MILTŲ, DRUSKOS, 2 KIAUŠINIAI, ½ PUODELIO (75 ML) SAULĖGRĄŽŲ ALIEJAUS, ½ PUODELIO (110 G) CUKRAUS, 1 ŠAUKŠTAS (15 ML) MEDAUS, SAUSAINIŲ KEPIMO PRIEMONĖS (NURODYTOS RECEPTO INSTRUKCIJOJE), GELINIAI MAISTINIAI DAŽAI, KITI VALGOMI PAPUOŠIMAI, EMOCIJŲ KORTELĖS





TIKSLAI: Šis užsiėmimas skirtas vyresniems vaikams, mokantiems elgtis su virtuvės įrankiais. Jis skatina vaiką tirti veido išraiškas dirbant su medžiagomis. Kadangi sausainio paviršius mažas, lavinama smulkioji motorika. Šį užsiėmimą reikia atlikti etapais, todėl kartu lavinami vaiko planavimo įgūdžiai.

KĄ DARYTI: Pirmiausia paruoškite sausainius. Sausainių gaminimas vaikui yra smagus ir įtraukiantis užsiėmimas. Galite gaminti bet kokius sausainius, svarbiausia, kad jie būtų apvalūs ir plokšti.





Greitai ir lengvai paruošiamų medaus sausainių receptas.

Skatinkite vaiką padėti. Jam bus smagu maišyti, minkyti ir kišti rankas į tešlą.

Įkaitinkite orkaitę iki 200 °C temperatūros. Dideliame dubenyje sumaišykite miltus su žiupsneliu druskos, įmuškite kiaušinius, supilkite aliejų, cukrų ir medų. Maišykite iki vientisos masės. Tešlą perkelti ant lygaus paviršiaus ir minkykite, kol ji



sutankės, tada sulyginkite ją kočėlu. Apvaliu pjaustytuvu arba puodeliu išpjaukite 7,5–10 cm skersmens apskritimus. Padėkite juos ant skardos ir kepkite 20 min. Išimkite sausainius iš orkaitės ir leiskite jiems visiškai atvėsti.

Geliniais maistiniais dažais ir kitais valgomais papuošimais papuoškite sausainius, atkartodami emocijų kortelėse pavaizduotus veido bruožus: burną, antakius, akis ir nosį.

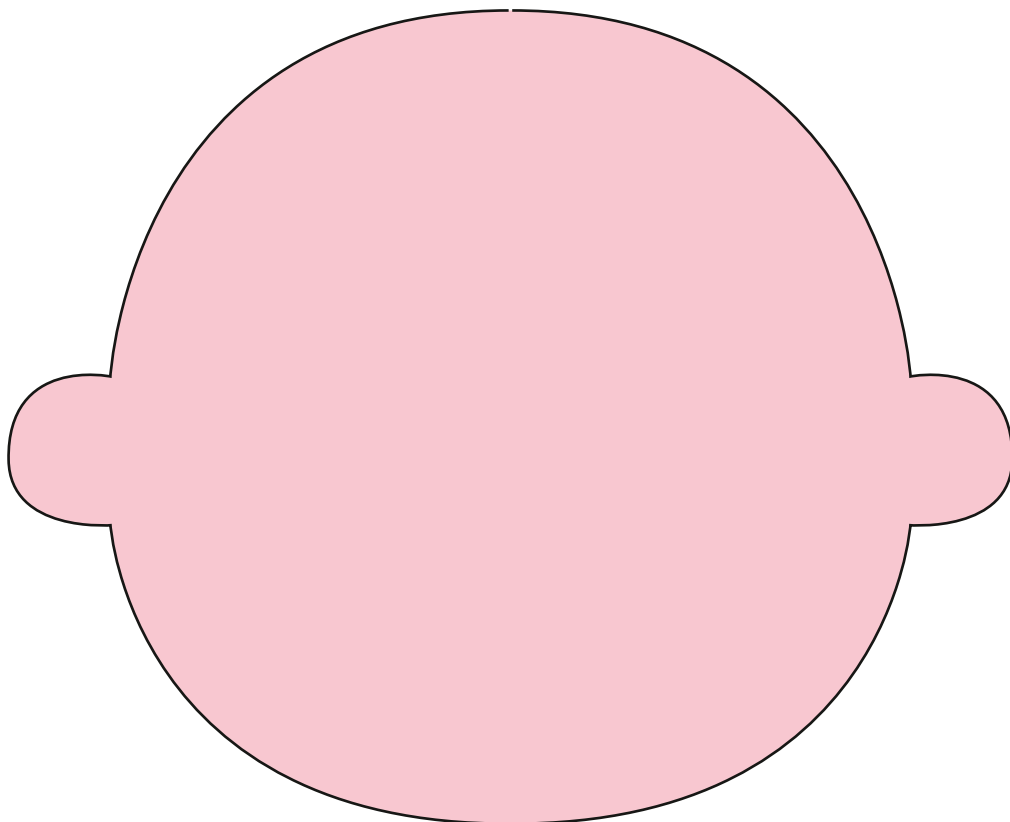
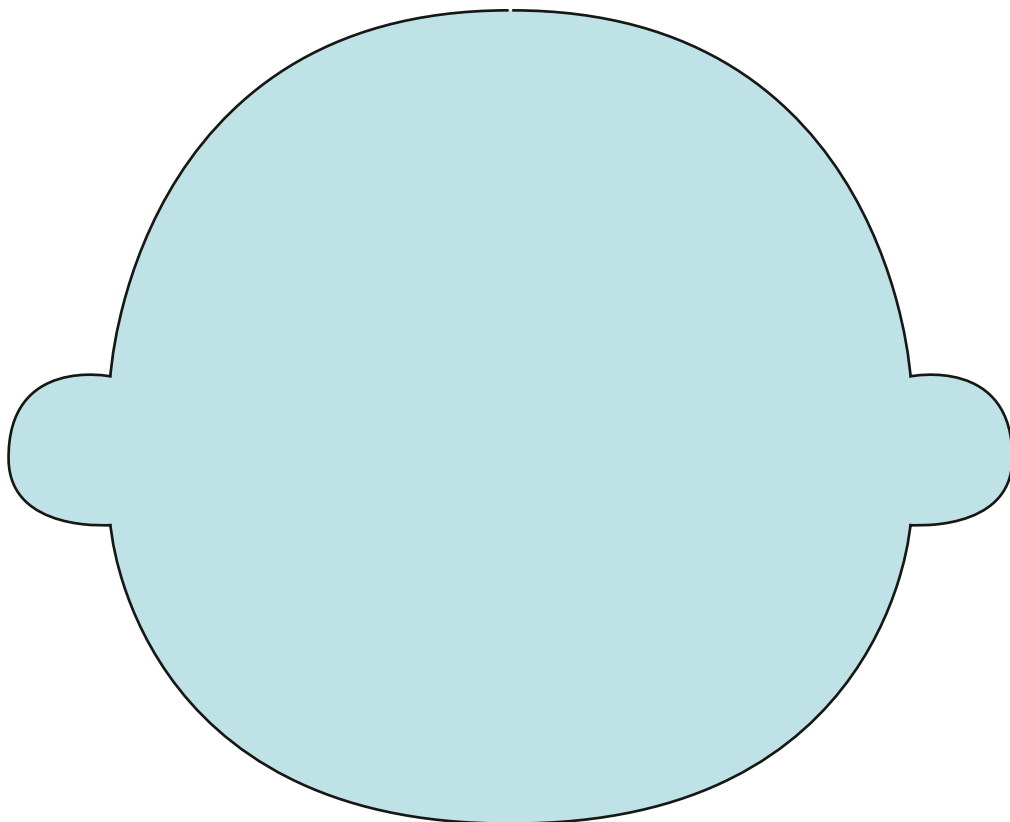
Leiskite vaikui papuošti sausainius taip, kaip jis suvokia emocijas: spalvotais rutuliukais, maltais riešutais (ašaroms ar pykčiui pavaizduoti), gėlėmis, žvaigždėmis ir pan.

**TOLIAU RASITE PRIEMONES, REIKALINGAS ŠIOJE KNYGOJE
APRAŠYTIEMS UŽSIĖMIMAMS ATLIKTI.**

VEIDUKAI VEIKLAI SU MODELINU (50 PSL.)
14 EMOCIJŲ KORTELIŲ VISIEMS PIRMOJE DALYJE APRAŠYTIEMS UŽSIĖMIMAMS
6 GYVŪNŲ KAUKĖS UŽSIĖMIMUI APIE GĖDĄ (88 PSL.)
4 KUBAI EMOCINIŲ STRATEGIJŲ UŽSIĖMIMUI (108 PSL.)
9 MANDALOS (118 PSL.)



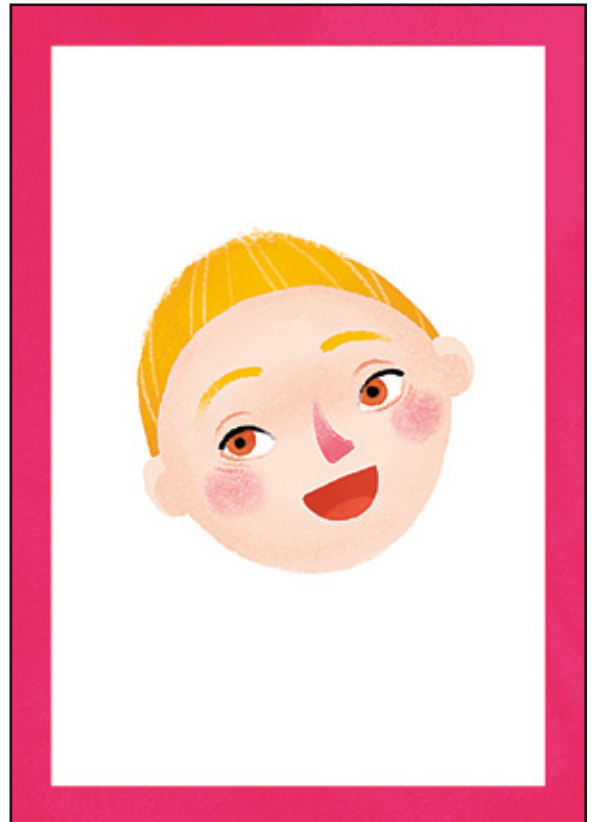
NAUDOKITE ŠIUOS VEIDUKUS VEIKLAI SU MODELINU (50 PSL.)





EMOCIJŲ KORTELĖS (68–69 PSL. UŽSIĖMIMAI)

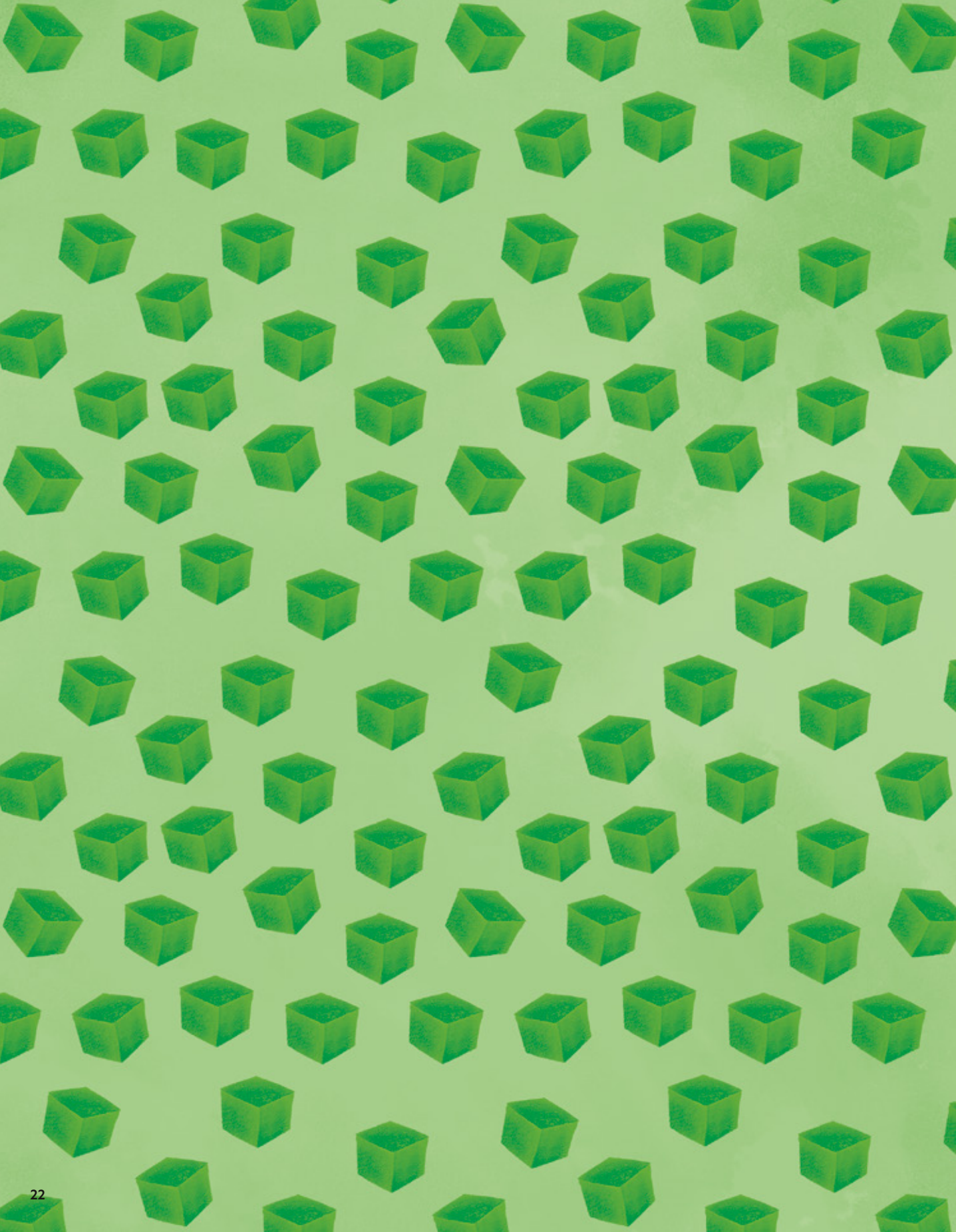
Šios kortelės padės vaikui atpažinti veidu ir kūnu išreiškiamas emocijas. Pažvelkite į kiekvieną kortelę, kurioje vaizduojamas kūnas, ir atkreipkite dėmesį, kaip išdėstytos skirtingos kūno dalys. Ar rankos laikomos prie kūno? Ar jos ištiestos? Ar pakeltos? Ar plaštakos atvertos, sugniaužtos į kumščius ar laikomos prie veido? O pečiai? Ar jie susigūžę, o gal atpalaiduoti? Ar kojos suglaustos, pasirengusios bėgti ar šokinėti? Pabandykite atkartoti skirtingas pozas: kurią emociją išreiškiate būdami tam tikroje padėtyje? Dabar taip pat pasielkite su tomis kortelėmis, kuriose vaizduojamas veidukas. Kaip atrodo akys, burna, nosis ir antakiai? Kokią emociją reiškiate, kai nosis, burna ar antakiai yra tam tikroje padėtyje? Galiausiai veidukus vaizduojančias korteles suporuokite su atitinkamomis kūnų vaizduojančiomis kortelėmis. Kortelių spalvos yra užuomina: džiaugsmo kortelės turi rausvą rėmelį, liūdesio – mėlyną, pykčio – raudoną, baimės – žalią, netikėtumo – oranžinį, pasibjaurėjimo – purpurinį, o gėdos – geltoną.

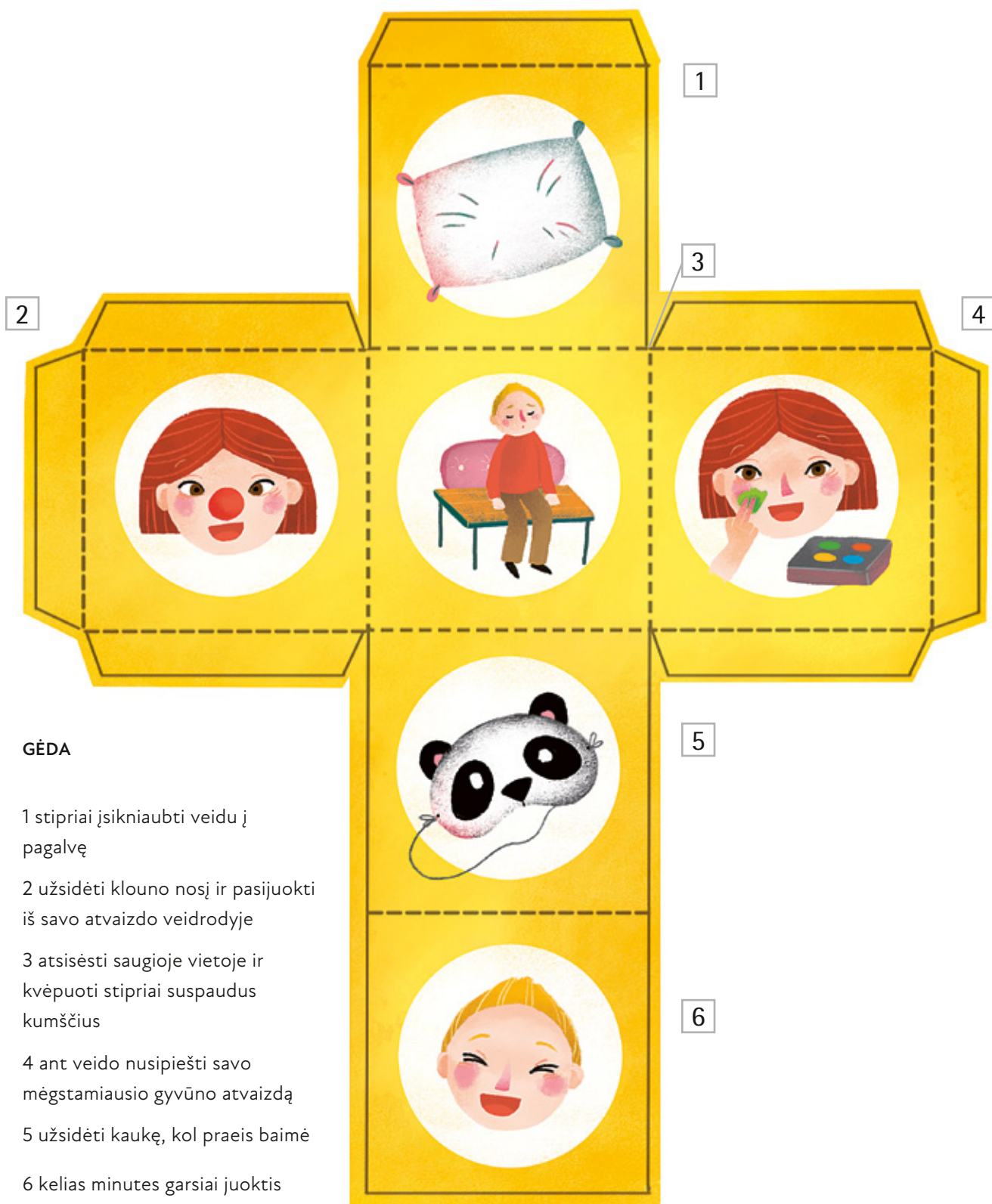




Kai vaikas išmoka atpažinti pagrindines dienos metu jį veikiančias emocijas, turi







GĖDA

1 stipriai įsikniaubti veidu į pagalvę

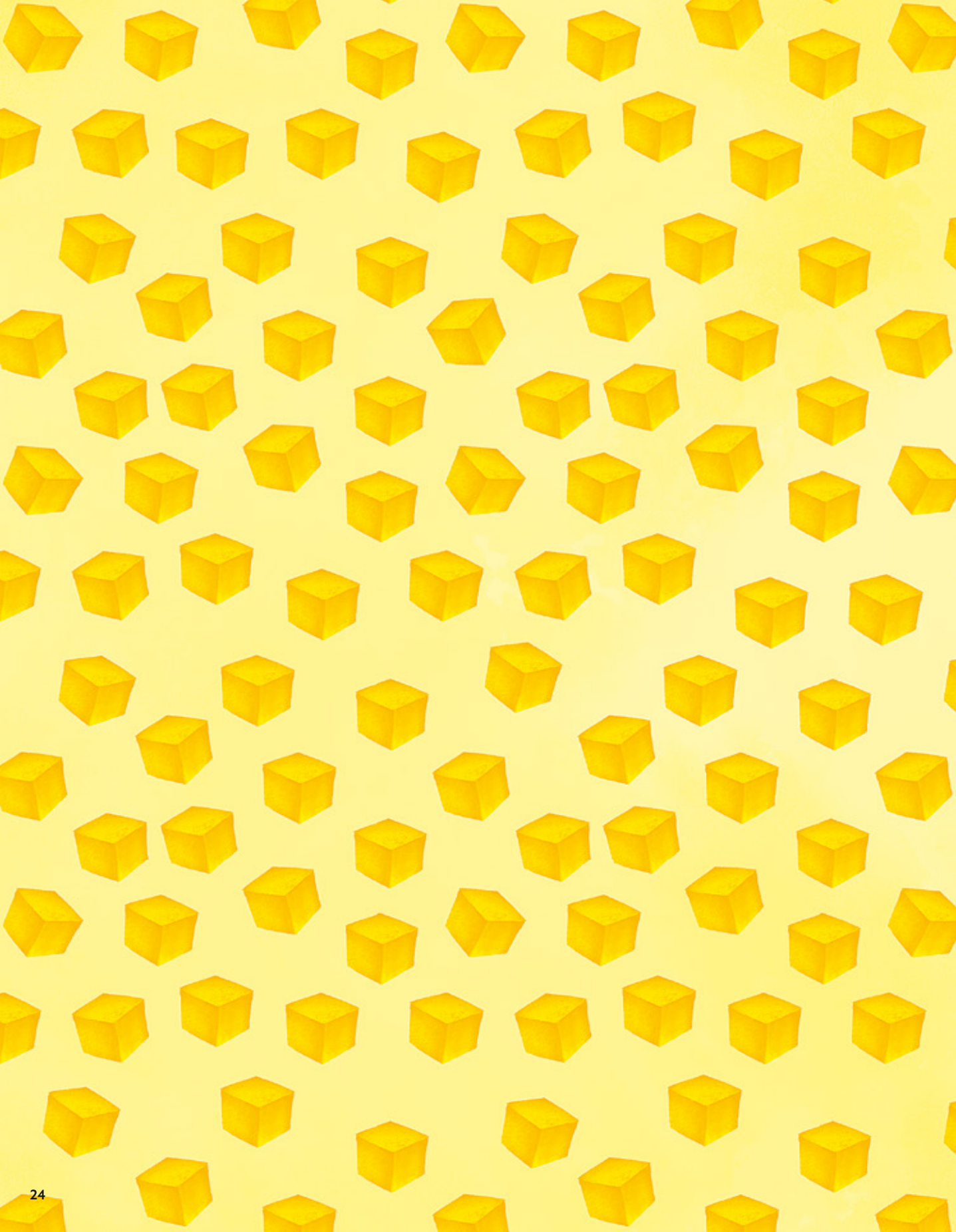
2 užsidėti klouno nosį ir pasijuokti iš savo atvaizdo veidrodyje

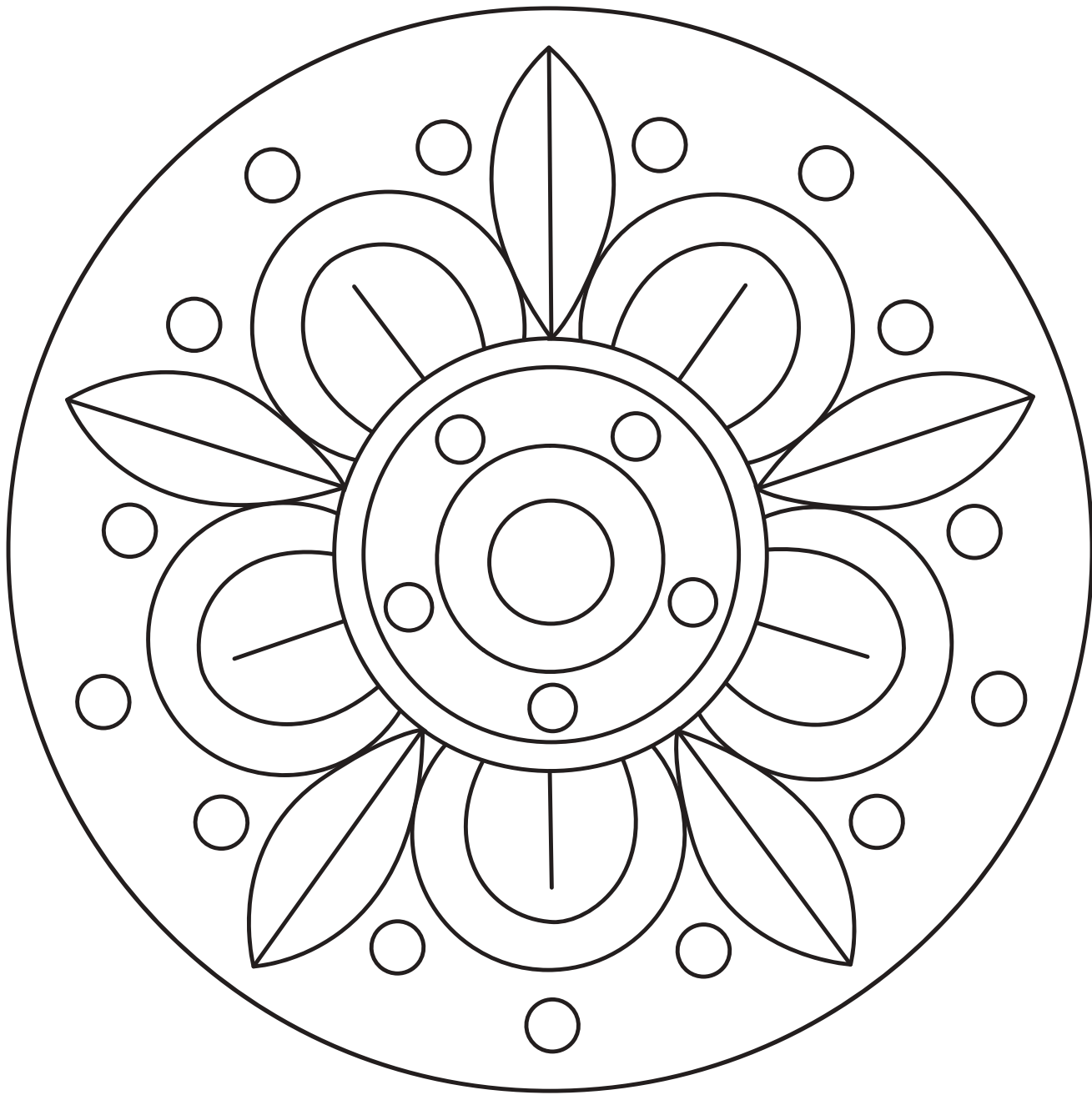
3 atsisėsti saugioje vietoje ir kvėpuoti stipriai suspaudus kumščius

4 ant veido nusipiešti savo mėgstamiausio gyvūno atvaizdą

5 užsidėti kaukę, kol praeis baimė

6 kelias minutes garsiai juoktis





Psichologė CHIARA PIRODDI specializuojasi neuropsichologijos ir evoliucinės kognityvinės terapijos srityse. 2007 m. baigusi psichologijos studijas Pavijos universitete (Italijoje), ji dėstė fiziologinės psichologijos ir praktinius neuropsichologijos metodus universitete. Klinikinę patirtį įgijo Milano „Niguarda Ca’Granda“ ligoninės skyriuose, kur nuo 2008 m. dirba su sunkią intelektualinę ir mokymosi negalią turinčiais vaikais. Šiuo metu dirba terapeute su suaugusiaisiais, tėvais ir paaugliais. Ji yra neuropsichologijos srities knygų autorė ir bendraautorė. Kuruoja knygų seriją ir žaidimus „Montessori: „White Star Kids“ pasiekimų pasaulis“.

NUOTRAUKŲ NUORODOS

Visos panaudotos nuotraukos yra iš Shutterstock.com, išskyrus:
 10 psl.: Mondadori Portfolio/Getty Images
 12–13 psl.: Kenneth Stevens/Fairfax Media Archives/Getty Images
 29 psl.: Pawel Opaska/123RF



Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© White Star s.r.l., Milanai, 2020

White Star Kids® yra registruotas White Star s.r.l. leidybos ženklas.

© Viršelio ir vidinės nuotraukos:

- Shutterstock.com;
- Mondadori Portfolio/Getty Images;
- Kenneth Stevens/Fairfax Media Archives/ Getty Images;
- Pawel Opaska.

Iliustracijos, Silvia Crocicchi

Pirmą kartą pavadinimu *Children's Emotions* 2020 m. išleido

White Star s.r.l., Piazzale Luigi Cadorna, 6

20123 Milanai, Italija.

www.whitestar.it

Išleista susitarus su White Star s.r.l., Novara, Italija.

Visos teisės saugomos.

© Vertimas į lietuvių kalbą, Indrė Jočienė, 2021

© Leidykla „Nieko rimto“, 2021

ISBN 978-609-441-769-6



Redaktorė Erika Merkytė-Švarcienė

Korektorė Goda Baranauskaitė-Dangovienė

Maketavo Miglė Dilytė

Tiražas 3000 egz.

Išleido leidykla „Nieko rimto“

Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius

www.niekorimto.lt

Spausdino UAB BALTO print

Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius





Suprasti emocijų kalbą gali būti nelengva užduotis. Norėdami pasiekti harmoniją su savo vaikais, pirmiausia turime atkreipti dėmesį į savo pačių emocijas, išmokti jas kontroliuoti ir valdyti – tik tuomet galėsime tinkamai reaguoti į nekontroliuojamas vaiko emocijas.

Ši montesorinio metodo principais paremta knyga suaugusiems suteikia naudingų patarimų, padėsiančių valdyti savo pačių emocijas. Padėdama vystyti kritišką požiūrį į save, knyga įkvėpia suaugusįjį tapti sektinu pavyzdžiu ir užtikrintai padėti vaikui keliauti po emocijų pasaulį.



Be kelių teorinių paaiškinimų, knyga yra praktinis vadovas, kurį galima naudoti kasdieniame gyvenime norint aptarti emocijų paprasčiausiai žaidžiant su vaiku. Knygoje pateikti praktiniai užsiėmimai ir priemonės lavina vaiko sensomotorinius įgūdžius, padeda jam suvokti pagrindines emocijų išraiškų savybes ir suvaldyti sunkiausius emocijų proveržius. Žaisdamas ir dirbdamasis rankomis, vaikas galės keistiems jaučiamiems pojūčiams suteikti formą ir prasmę – taip smagiu ir natūraliu būdu jis be vargo įvaldys emocijų pasaulį.



www.niekorimto.lt

Užsuk, net jei tu ir ne vaikas



ISBN 978-609-441-769-6



9 786094 417696